

Сезона 2015/2016

Петак, 15. април 2016. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

Циклус: **За авантуристe**

Диригент: **Данијел Рајскин**
Солиста: **Мартин Фрост**, кларинет

Програм:

П. Вакс: *Острво*, симфонијска елегија

Трајање: око 18 мин.

К. Нилсен: Концерт за кларинет и оркестар оп. 57

Трајање: око 24 мин.

А. Хилборг: Концерт за кларинет и оркестар *Паунове приче (Миленијумска верзија)*

Трајање: око 12 мин.

И. Стравински: *Петрушка* (верзија из 1947. године)

Вашар на покладе
Петрушка
Арапин
Вашар на покладе и смрт Петрушке

Солиста: **Биљана Горуновић**, клавир

Трајање: око 34 мин.

Концертмајстор: **Тијана Милошевић**

Петерис Вакс (1946) најуспешнији је представник летонске композиторске школе. Његова симфонијска, хорска и камерна дела често се налазе на концертним програмима широм света, а од познатиј интерпретатора његове музике издвајају се Гидон Кремер и *Кронос* квартет. Ваксова поетика се базира на специфичном односу природе и човека, па је и дело *Острво* таквог усмерења. Настало је као поруџбина пројекта *Магнус опус* који је окупљао три оркестра у Калифорнији са циљем да се живот нових дела не заврши премијерним извођењем, него да се она што чешће изводе. Први пут је *Острво* извео Симфонијски оркестар Марин у јануару 2007. године у Сан Рафаелу у Калифорнији. *Звуци природе удружени су са веома флуидним, дугим фразама и модалним мелодијама у стилу балтичких народних напева. Асиметрична ритмичка структура такође даје народни карактер делу, а чују се и утицаји суседних култура, Сибелијуса и Шостаковича. Ипак, емоционална блискост и духовност дају Ваксовом 'Острву' печат сопственог музичког језика – најбољи су опис ове композиције.*

Дански композитор Карл Нилсен (1865-1931), поред Едварда Грига и Јана Сибелијуса, спада у ред најистакнутијих скандинавских музичких аутора романтичког доба. Шест симфонија, две опере, хорска музика, концерти за виолину, флауту и кларинет, Дувачки квинтет и друга камерна дела, као и клавирска и вокална остварења чине његов богати стваралачки опус. Концерт за кларинет је његово последње дело које је укључивало оркестар. Охрабрен успехом Дувачког квинтета, Нилсен је пожелео да напише пет концерата за сваког од чланова Копенхагеншког дувачког квинтета, али је само делимично успео у тој замисли. После Концерта за флауту и оркестар, за неколико месеци 1928. године настало је концертантно остварење за кларинет, које је намењено кларинетисти Агеу Оксенвалду. Своју наклоност према дувачким инструментима Нилсен је приказао у овој партитури, чија се соло деоница сматра правим портретом Оксенвалда. Увек у снажном контрасту са оркестром, изузетно виртуозна деоница кларинета одише хумором, нетипичним за Нилсенов уобичајени стил и животно расположење. У невеликом оркестарском апарату доминира деоница добоша у функцији необичне подршке солисти. Композиција је организована у једном ставу, који је подељен на четири одсека од којих потпуно неуобичајено, лагани одсек „смирене окружности“ заокружује форму.

Дела шведског композитора Андерса Хилборга (1954) данас се изводе широм света. Најпознатији интерпретатори његове музике су Еса-Пека Салонен, Алан Гилберт, Густаво Дудамел, Андреј Борејко, Јаник Незе-Сеген са оркестрима Берлинске, Лосанђелеске, Њујоршке, Штокхолмске филхармоније од којих су му многи наручили композиције. После завршених студија на Краљевској школи за музику у Штокхолму, Хилборг је започео свој уметнички рад као слободни уметник, а затим и као професор композиције у Малмеу.

Кларинет заузима истакнуто место у његовом опусу, а најбољи пример употребе овог инструмента су *Паунове приче*, концерт за кларинет и оркестар. Дело је поручио Оркестар Шведског радија 1998. године, а композитор га је посветио Мартину Фросту. До данас је то једно од кључних дела његовог репертоара. Постоји неколико верзија овог изузетног остварења које представља спој музике, перформанса, глуме, пантомиме и плеса, од којих ћете имати прилике да слушате тзв. *Миленијумску* верзију. За три месеца интензивног рада настало је остварење које је изведено октобра 1998. године са Леифом Сегерстајмом за

пултом. Глумачке детаље је осмислио Мартин Фрост, а поред оригиналних тема композитора, могу се чути и цитати преузети од других аутора, од којих је наупечатљивији *E lucevan le stelle* из опере *Тоска*.

Заједнички пројекат Дјагиљева и Стравинског била је *Петрушка*, бурлеска у четири сцене. Дело компоновано 1911, редиговано је 1947. године. Балет је замишљен као оркестарска свита са изузетно захтевним клавирским партом, а накнадно је транскрибован у клавирску композицију *Три фрагмента из Петрушке*, која је постала саставни део литературе клавирских виртуоза. „Крути, елементарни звук“ *Петрушке* донео је револуцију у историју музике. Шокантан по идеји и средствима, изазвао је иста осећања и код публике. Иако је Стравински потекао из традиционалне школе Римског-Корсакова и *Руске* петорке, одрекао се мешања оркестарских боја, зарад инструментације са „сировим тембрима“. Хроматско-хармонски стил позног романтизма био је замењен дијатоником смештеном у нови контекст политоналности, а јединствен ритмички пулс који извире из фолклорних образаца постао је покретач радње. Бизарна прича говори о неузвраћеној љубави између три лутке – Петрушке, који је заљубљен у Балерину, и Арапину, у којег је она заљубљена, а који на крају убија Петрушку. Прва сцена, *Вашар на покладе* описује место дешавања радње. Друга сцена посвећена је Петрушки и музички описује његов добродушни карактер. Најубедљивија је политоналност два поларно супротстављена (тонално најудаљенија) акорда, као спој људског и луткарског у лику Петрушке. Трећа сцена говори о злом Арапину – његов плес са Балерином израста из војничког звука трубе, који се трансформише у валцер, прекидан љубомором Петрушке. Последња сцена доноси трагедију. Арапин убија Петрушку на вашару који обилује жанр-сценама: играма дадилџа, сељака са медведом, цигана са трговцима, кочијаша и маскираних људи. Петрушкин дух се појављује у новом лику, искривљен и „покварен“ до крајности.

Даница Максимовић